

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 26-1875)

Originalt emne

Bygningsvæsen

Bygningsvæsen/Bygningsvæsen i Almindelighed

Kirkelige Forhold

Kirkelige Forhold/Kirkegaarde

Sundhedsvæsen

Sundhedsvæsen/Sundhedsvæsen i Almindelighed

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 12. marts 1875](#)
- 2) [Byrådsmødet den 20. maj 1875](#)
- 3) [Byrådsmødet den 27. maj 1875](#)
- 4) [Byrådsmødet den 19. august 1875](#)
- 5) [Byrådsmødet den 16. september 1875](#)
- 6) [Byrådsmødet den 2. marts 1876](#)
- 7) [Byrådsmødet den 27. april 1876](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 12. marts 1875 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 26-1875)

Foranlediget ved et Andragende fra Pakhusforvalter Sørensen om at erholde meddelt Betingelserne for at bygge på den ham tilhørende Lod Matr.-Nr.3 m ved Kirkegaarden,

vedtog Byraadet at meddele ham Indenrigsministeriets Skrivelse af 8de November 1872, der findes i Byraadets trykte Forhandlinger for 1872 Side 98 jfr. Tillægget side 85, af hvilken Bog et Exemplar tilstilles Andrageren. (Se Mødet 20de Maj.)

Uddrag fra byrådsmødet den 20. maj 1875 - side 5

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 26-1875)

Fra Amtet var modtaget til Erklæring et Andragende fra S. Sørensen, hvori han besværer sig over ikke at kunne erholde tilladelse til at bebygge den ham tilhørende Lod Matr. Nr. 3 m af markjordene i Ring Herred, beliggende op til Kirkegaarden.

Man vedtog at anmode Borgmesteren om at affatte et Udkast til en Erklæring i Sagen.

(Se Mødet 27de Maj.)

Uddrag fra byrådsmødet den 27. maj 1875 - side 5

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 26-1875)

fra Borgmesteren var modtaget en skrivelse betræffende det af S. Sørensen indgivne andragende om tilladelse til at maatte bebygge Lodden Matr. Nr. 3 m, saalydende.

"Byraadet har ønsket en udtalelse fra mig med hensyn til mit forhold til salget af Borgmesterembedets Toft Matr. Nr. 3 c af byens søndre toftjorder i Ring Herred, i anledning af den fra Justitsministeriet til erklæring modtagne klage fra fhv. Pakhusforvalter S. Sørensen over, at der er nægtet han tilladelse til at bygge paa den fra fornævnte Matr. Nr. udstykkede jordlod Matr. nr. 3 m.

Jeg skal med hensyn hertil oplyse følgende: I efteraaret 1872 henvendte Gartner Simonsen sig til mig med anmodning om at faa bemeldte Borgmesterembedets jordlod Matr. Nr. 3 c til købs. Han havde i flere Aar haft den til leje, men han ønskede at anvende den til Planteskole og forment ikke at kunne anvende paa jordloden de i saa henseende fornødne udgifter, naar han resikerede opsigelse. Lodden støder umiddelbart op til

Kirkegaardens søndre hegn og strækker sig i en bredde af fra 12 til 50 Alen mellem denne og Banegaardsvejen. Den udgjør c. 1 Td. Land. Da jeg maatte finde, at den angivne var en smuk og hensigtsmæssig anvendelse af lodden, at Simonsen havde ret i sit ræsonnement med hensyn til de omkostninger, der skulde anvendes, og at der ikke før Kirkegaardens nedlæggelse som saadan burde være spørgsmaal om dens anvendelse til byggepladser, indstillede jeg under 19. Oktober 1872 og fik under 19 December f. A. Indenrigsministeriets samtykke til at sælge han lodden for den efter beliggenheden forholdsvis billige pris af 2000 Rd. Saavel under disse forhandlinger som senere, da jeg udstedte skøde paa ejendommen den 1. April 1873, sagde jeg Gartner Simonsen, at han efter min formening ikke kunde forvente tilladelse til at bygge paa toften, eller i alt fald den smallere del deraf, den han nu har solgt til fhv. Pakhusforvalte Sørensen. Den overbevisning, hvortil jeg i saa henseene var kommen, støttede jeg paa de mange vanskeligheder, der navnlig fra Sundhedsautoritetens side i samme Aar, 1872, vare lagte i vejen for Kommunens bebyggelse af den til Kirkegaarden mod øst stødende, Kommunen tilhørende jordlod, idet den jordlod, jeg solgte til Simonsen, netop imod syd har samme beliggenhed imod Kirkegaarden, som fornævnte lod mod øst. For at bringe disse vanskeligheder i erindring skal jeg anføre, at Sundhedskommissionen nødte Byraadet til at træffe overenskomst med Kirkeinspektionen, ifølge hvilken 1. paa Kirkegaardens østlige side afsættes et 20 á 25 Al. bredt vælte, i hvilket der for fremtiden kun skal tillades at nedlægge nye lig i tilfælde, hvor ejere af ældre gravsteder ere berettigede til at forlange det;

2. dette bælte paa Kirkegaarden yderligere skal beplantes med 2 rader træer;
3. en dræning udføres gennem Kirkegaardens gange ved stenfaskiner, der lægges i dybde med gravene - alt for Kommunens regning, og
4. det ved salg af byggegrunde gjøres til udtrykkelig betingelse, at der sammesteds ikke maa graves brønde, saa at de paagjældende købere altsaa henvises til at forsyne sig med det fornødne vand udelukkende fra Byens vandværk.

Disse vandskeligheder bleve ved Indenrigsministeriets approbation under 8. November 1872 paa salg af byggegrunde paa den omhandlede jordlod yderligere skærpede derved, at det forlangtes, at dræningen skulde lægges en Alen dybere end gravene, at der lang skjellet mod Kirkegaarden skulde lægges en lervæg i en bestemt dybde, og at det betinges, at de ikke paa de solgte byggegrunde maa anbringes huse til beboelse i nærmere afstand fra den omhandlede lervæg end 30 Alen.

Jeg holdt mig fuldstændig overbevist om, at Sundhedsautoriteterne, saavel herværende som højere, nødvendigvis lige over for bebyggelsen, af den til Simonsen solgte toft maatte stille samme betingelser, som vare gjorte gjældende lige over for selve Kommunen, og jeg vidste naturligvis, at ingen ejer af toften Matr. Nr. 3 c vilde kunne opfylde blandt andre de under 1 og 2 nævnte betingelser, der for Kommunen havde nødvendiggjort, at en ny kirkegaard saa meget tidligere maatte udlægges.

Naar det er bebrejdet mig, at jeg ved skjødets udstedelse ikke tog forbehold imod bebyggelse, saa kan jeg dertil bemærke, at det efter min opfattelse ikke var mig som ejer af toften Matr Nr 3, der vilde hindre den fremtidige bebyggelse, men Sundhedsautoriteterne og Byraadet, og at jeg nødig vilde lægge et saadant Baand paa jorden, der maatte blive ufornuddent, naar den nuværende kirkegaard en gang i tiden ikke længere anvendes efter den bestemmelse, den for tiden havde. For mig stod det som tilstrækkeligt, at jeg gjorde Gartner Simonsen opmærksom paa min opfattelse af forholdet, og at han har solgt en del af toften til S. Sørensen uden igjen at gjøre denne bekjendt med forholdet kan formentlig ikke vedkomme mig.

I øvrigt synes det mig utroligt, at den ny køber ikke skulde have været vidende om de mange vanskeligheder, hans Kommune havde haft for at erhverve byggetilladelse paa jordlodden øst for Kirkegaarden, og have han tænkt sig om, maatte det ligge ham nær at antage, at han vilde faa de samme vanskeligheder."

Idet Byraadet med hensyn til ejendomsforholdene vedkommende lodden henholdt sig til den af Borgmesteren saaledes afgivne erklæring, vedtog det at udtale, at det vel i almindelighed maatte anse bebyggelsen af bemeldte lod for lidet ønskelig, men at det dog ikke troede at burde fraraade den, forsaavidt som de i Ministeriets skrivelse af 8. Novbr. 1872 opstillede betingelser kunne fyldestgøres.

(Se mødet 19. August.)

Uddrag fra byrådsmødet den 19. august 1875 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 26-1875)

Fra Stiftamtet var modtaget en Kommunikation af en Skrivelse fra Justitsministeriet til

stiftamtet af 30. Juli, hvori begjæres nærmere Oplysninger med hensyn til Pakhusforvalter Sørensens Andragende om at maatte bebygge Matr.-Nr. 3 m., navnlig Erklæring fra de stedlige Autoriteter om, hvilke Betænkeligheder der maatte være forbundne med at meddele Tilladelsen paa Vilkaar, at Andrageren, som af ham tilbuddt, dræner Grunden, hvor det findes fornødent, planter et Læbælte mod Kirkegaarden, holder Bygningerne 30 Alen fra denne, samt ikke graver Brønde paa Grunden.

Byraadet vedtog at sende til Erklæring af Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse. (Se Mødet 16. Septbr.)

Uddrag fra byrådsmødet den 16. september 1875 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 26-1875)

Fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse var modtaget et Forslag til et Svar til Justitsministeriet i Anledning af det fra samme til Erklæring modtagne Andragender fra Pakhusforvalter Sørensen om Tilladelse til at bebygge matr.-Nr. 3 m.

Byraadet vedtog og underskrev Skrivelsen, der er stilet til til stiftamtet og er saalydende:

"I anledning af Byraadets under 31. Maj d. A. indsendte Erklæring over forhenværende Pakhusforvalter S. Sørensens Besværing til Justitsministeriet over, at der af Bygningskommissionen er nægtet ham Tilladelse til at bebygge matr.-Nr. 3 m af Aarhus Kjøbstads Markjorder i Ning herred, har Stiftamtet under 1. Avgust d. A. meddelt os Justitsministeriets Skrivelse af 30. Juli d. A., hvori forlanges " nærmere Oplysning om, i Henhold til hvilken Bestemmelse den omhandlede Byggetilladelse er bleven nægtet, indtil de omhandlede Foranstaltninger ere blevne trufne."

Vi skulle i den Anledning tillade os at oplyse, at det er overensstemmende med den af Justitsministeriet under 29. Maj 1861 stadfæstede Sundhedsvedtægt for Aarhus Kjøbstad Kap. 11 § 1, at 2 naar et hidtil ubebygget Terræn begynder at bebygges, bør de paagjældende Grundes Beskaffenhed og Planen til deres Bebyggelse og Benyttelse underkastes Sundhedskommissionens Bedømmelse med hensyn til den offentlige Sundheds Fordringer," og i § 2, at "naar saadanne Grunde ere af fugtig beskaffenhed, skal deres Bebyggelse betinges af, at deres for Sundheden skadelige Indvirkninger ophæves

ved hensigtssvarende Forholdsregler, der i ethvert enkelt Tilfælde skulle nøjagtig og skriftlig angives af vedkommende Bygningskommissionen med Tiltrædelse af Sundhedskommissionen." Det er i Henhold til disse Bestemmelser, at Bygningskommissionen har henvendt sig til Sundhedskommissionen under 17. Novbr. 1873 og 31. Juli 1874 om, hvorvidt Bebyggelse kan tilstedes paa det omhandlende Matr.-Nr. 3 m. der lige saa vel som Matr.-Nr. 3 c, hvoraf den er en del, hidtil har været ubebygget, og som tilmed mod Syd grænser tæt op til Kirkegaarden. Bygningskommissionen har henholdt sig til de Erklæringer i sagen, som ere blevne afgivne af Sundhedskommissionen under 27. November 1873 og 8 August 1874, hvoraf Gjenparter ere indsendte med Byraadets tidligere Skrivelse af 31 Maj d. A., fordi den var enig i disse Erklæringer, og det er i henhold hertil, at der af Bygningskommissionen er nægtet S. Sørensen Byggetilladelse, forinden de samme Betingelser, som af Indenrigsministeriet under 8. November 1872 vare opstillede med hensyn til Bebyggelsen af de ligeledes selv tilhørende Matr.-Nr. 3 b og 13, vare opfyldte.

Da Bygningskommissionen og Sundhedskommissionen paa given Anledning have udtalt, at de fremdeles fastholde deres en Gang udtalte Anskuelser, have anset det for uforholdsmæssigt at indhente deres fornyede Skriftlige Erklæringer.

Ministeriet har endvidere forlangt Erklæring om, "hvilke Betænkeligheder der maatte være forbundne med at meddele den ansøgte Tilladelse paa Vilkaar, at Andrageren træffer de af han tilbudte Foranstaltninger, nemlig "at han dræner Grunden, hvor det findes fornødent, at han planter et Læbælte mod Kirkegaarden, at Bygningerne holdes 30 Alen fra denne, samt at der ikke graves Brønd paa Grunden.

I den Anledning skulle vi henlede Opmærksomheden paa, at de 2 sidstnævnte Betingelser ere overensstemmende med Indenrigsministeriets Resolution af 8. November 1872, men at ifølge Læbæltet skal anbringes paa selve Kirkegaarden og plantes 20 á 25 Alen bredt paa et Tærræn af denne, hvori ikke maa anbringes nye Grave, og at dræningen skal ske over hele Kirkegaarden, og desuden en Lervæg anbringes fra Jordens Overflade med til dens Blaalersbund i Skjellet mod Kirkegaarden. Disse Betingelser ere ganske anderledes omfattende og strænge end S. Sørensens Tilbud, men ogsaa i Virkeligheden formentlig umulige at opfylde af ham, medens den Grund, han ønsker at bebygge, og hvoraf en stor Del ikke er 30 Alen fra Kirkegaarden, efter Jordbundens Beskaffenhed er uheldigere end det øst for Kirkegaarden liggende Tærræn, hvorfor Indenrigsministeriets Betingelser under

8. November 1872 gjælde, og Sørensen har selv forværret Forholdene, idet han har afgravet hele det af ham købte Terræn, der tidligere var en Banke, saaledes at Grundens Overflade nu tildels ligger under Niveau af Gravene inde paa Kirkegaarden.

Byraadet er imidlertid for nylig til Indenrigsministeriet indgaaet med Indstilling om at fritages for at dræne hele Kirkegaarden eller rettere at lade det bero ved den Dræning, der allerede er udført af den østlige Kirkegaardsgang med Sugeledninger til den næste vest derfor liggende Gang, samt at fritages for Anbringelsen af den befalede Lervæg i Skjellet mod Kirkegaarden. Indgaar Indenrigsministeriet herpaa, bør vistnok den samme Indrømmelse komme S. Sørensen til gode, og man skal da henstille, om der kan gives ham Byggetilladelse paa det omhandlede Terræn, naar han foruden at holde enhver Bygning fjernet 30 Alen fra Kirkegaarden og ikke at grave Brønde paa Terrænet, dræner enten Kirkegaarden yderligere, saa langt hans Terræn strækker sig langs Kirkegaarden, eller paa egen Grund foretager en saadan Dræning, som Sundhedskommissionen og Bygningskommissionen anse for tilstrækkeligt, og holder sit Terræn beplantet nærmest Kirkegaarden paa 10 á 20 Alen.

De fremsendte Bilag følge hoslagte tilbage."

Uddrag fra byrådsmødet den 2. marts 1876 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 26-1875)

fra Stiftamtet var modtaget en Kommunikation af en Skrivelse til samme fra Justitsraadet af 17. Novbr. 1875, hvori begjæres Sundhedskommissionens Erklæring om, hvorvidt den Grund ved Kirkegaarden mod Banegaardsvejen, som Pakhusforvalter Sørensen vil benytte som Byggegrund, er fugtig. Af en over sagen afgivne Erklæring af Kommissionen dat. 5. Febr. fremgaar, at samme har i Vinterens Løb anstillet en Del Undersøgelser, hvorefter Grundens Fugtighed ikke er af synderlig Betydning.

Kommissionen finder det dog under alle Omstændigheder nødvendigt, at foruden de øvrige Foranstaltninger, der ere foreskrevne for Ryesgades Grunde, den her omhandlede Grund, der ved Afgravningen er kommen til at ligge betydelig lavere end selve Kirkegaarden, tillige drænes for at sikres mod skadelig Indflydelse af Kirkegaardens Grundvand.

Man vedtog at lade Sagen bero, indtil Sundhedskommissionens erklæring over den i Mødet den 3. Febr. ommeldte med Nr. 2/76 betegnede Sag foreligger. (Se Mødet 16. Marts.)

nødvendigt, at foruden de øvrige Foranstaltninger, der ere foreskrevne for Ryegades Grunde, den her omhandlede Grund, der ved Afgravningen er kommen til at ligge betydelig lavere end selve Kirkegaarden, tillige drænes for at sikres mod skadelig Indflydelse af Kirkegaardens Grundvand.

Man vedtog at lade Sagen bero, indtil Sundhedskommissionens erklæring over den i Mødet den 3. Febr. ommeldte med Nr. 2/76 betegnede Sag foreligger. (Se Mødet 16. Marts.)

Uddrag fra byrådsmødet den 27. april 1876 - side 3

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 26-1875)

Der meddeltes en kommunikation af en skrivelse fra Justitsministeriet til Stiftsamtet f 18. april om byggetilladelse for fhv. Pakhusforvalter Sørensen paa Matr. Nr 3 m. af markjorden i Ring Herred, saa lydende:

"Med behagelig skrivelse af 16. f. M. har Hr Stiftamtmanden hertil indsendt den i Justitsministeriets skrivelse af 17. Novebr. f. A. begjærte erklæring fra Sundhedskommissionen i Aarhus, vedrørende det hertil i sin tid indkomne andragende, hvori Pakhusforvalter S. Sørensen sammesteds besværer sig over, at Bygningskommissionen i oftnævnte Kjøbstad har nægtet han tilladelse til at bebygge den op mod Kirkegaarden i Aarhus stødende jordlob, Matr. Nr. 3 m., saalænge han ikke opfyldte de betingelser for bebyggelse, som Indenrigsministeriet i skrivelse af 8. Novbr. 1872 har foreskrevet med hensyn til den Byen tilhørende i Kirkegaarden mod øst stødende jordlod."

I denne anledning skulde man ved hoslagte bilags tilbagesendelse til behagelig efterretning og videre bekendtgjørelse tjenstligst melde, at, da de af Indenrigsministeriet med hensyn til lignende grunde, som betingelse for salget af disse opstillede regler for bebyggelsen - nemlig, at der paa Kirkegaarden fastættes et 20 - 25 Alen bredt belte, i hvilket det ikkun skal tillades at nedlægge nye lig, hvor ejeren af ældre gravsteder er berettigede til at

forlange det, "at dette bælte beplantes med 2 rækker træer, at en dræning udføres gennem Kirkegaardens gange paa en vis, nærmere angiven maade, at der paa de solgte byggegrunde ikke maa graves brønde, at de langs skjellet ved Kirkegaarden lægges en lervæg i en bestemt dybde, og at der ikke maa anbringes huse til beboelse i en nærmere afstand fra denne lervæg end 30 Alen - selvfølgelig ikke kunne gjøres gjældende med hensyn til grunde, ved hvis afhændelse intet forbehold er taget, og da hjemlen til at foreskrive betingelser for bebyggelsen saaledes alene kan søges i Sundhedsvedtægtens 11. afsnit § 2, der i hvert fald ikke kan afgive grundlag for saadanne betingelser som de ovenberørte af Inderigsministeriet opstillede, der blandt andet kræve foranstaltninger, over hvilke grundens ejer ikke er raadig, maa Justitsministeriet formene, at det ikke kan forbydes andrageren at opføre en bygning paa den omhandlede grund, naar han, saaledes som af ham tilbudt, forpligter sig til, ikke at grave brønd paa grunden og at dræne denne, hvor det findes fornødent, samt at plante et læbælte mod Kirkegaarden og at holde bygningen 30 Alen fra denne.

Forsaaavdt Byraadet i Aarhus, i det med Hr. Stiftamtmandens fornævnte skrivelse hertil indkomne andragende, har benyttet denne lejlighed til at indstille til Justitsministeriet, at der ved et tillæg til Sundhedsvedtægten maatte blive draget omsorg for, at ensartede regler i den ved Inderigsministeriets ovennævnte skrivelse angivne retning komme til anvendelse med hensyn til bebyggelsen af samtlige de op til Kirkegaarden stødende grunde, undlader man derhos ikke at tilføje, at en nærmere resolution vil kunne imødeses."

Man vedtog at underrette foruden Sørensen endvidere Sundhedskommissionen, Bygningskommissionen og Udvalget for byens udvidelse og Bebyggelse om Ministeriets nævnte resolution.